İSMÂİL BİN YAHYÂ EL-MÜZENÎ

Şafiî âlimlerinin büyüklerinden. Künyesi, Ebû İbrâhîm'dir. Daha çok Müzenî diye meşhûrdur. 175 (m. 791) senesinde doğup, 264 (m. 877) târihinde vefât etmiştir. Mısırlıdır. İmâm-ı Şafiî hazretlerinin önde gelen talebelerindendir. Hadîs ilminde de sika (güvenilir) bir âlimdir. İmâm-ı Şafiî hazretleri, Nuaym bin Hammâd ve daha başka büyük âlimlerden rivâyette bulunmuştur.

Kendisinden de, İbn-i Huzeyme, Tahâvî, Zekeriyyâ es-Sâcî, İbn-i Cevsâ, İbn-i Ebî Hatim ve daha bir çok büyük âlimler, rivâyette bulunmuşlardır. Horasan, Irak ve Şam âlimleri, ondan ilim almışlardır. İsmail bin Yahyâ'nın ilmi çok fazla idi. Münâzara ilminde pek mahirdi. İmâm-ı Şafiî hazretleri onun için, "Eğer şeytanla münâzaraya girseydi, mutlaka şeytanı mağlub ederdi" buyurmuşlardır. İnce ve derin mes'elelere kolayca girerdi. Dünyâya düşkün değildi. Vera' sahibi (şüphelilerden sakınan) idi. Zengin değildi. Duâsı makbûl bir zât idi. Ahlâkı, İmâm-ı Şafiî'nin ahlâkına çok benzerdi. Bir namazı cemâatle kılamadığı zaman, kaçırmış olduğu yirmibeş derecelik sevâbı kazanmak için, o namazı yirmi beş kere kıldığı söylenir. Çünkü, Peygamber efendimiz "Cemâatle kılınan namaz, yalnız kılınan namazdan yirmibeş derece daha üstündür"buyurmuşlardır. (Başka bir rivâyette de yirmiyedi derece üstün olduğu buyurulur.) Ayrıca, sırf Allahü teâlânın rızâsı için cenâzeleri yıkardı. Bunu kalbimi yumuşatmak için yapıyorum, derdi. Şafiî âlimleri arasında kıymeti çok fazla idi. Meşhûr âlim Rebî'de bulunduğu halde, İmâm-ı Şafiî hazretlerinin cenâzesini o yıkamıştır. Ömer bin Osman el-Mekkî onun hakkında şöyle der: "İsmail bin Yahyâ el-Müzenî, ictihâdı kuvvetli, ibâdeti çok, ilim ehline hürmeti pek fazla,

vera’ husûsunda nefsine çok sert, fakat, başkalarına müsamahalı bir âlim idi.

Müzenî’nin İmâm-ı Şafiî ile alâkalı rivâyetleri:

“Birgün İmâm-ı Şafiî’nin yanında idim. Ona kelâm ilmi ile ilgili ba’zı mes’eleler sordum. Bana bakarak dinlemeye başladı. Çok kısa bir cevap verdi. Sonra bana: “Evlâdım! Sana bundan daha hayırlı ve iyisini bildireyim mi?” diye sorunca, ben de “Evet, bildir” dedim. O zaman bana şöyle söyledi: “Evlâdım! Bu ilim (Kelâm ilmi) öyle bir ilimdir ki, eğer onda isâbet edersen, sevâb alamazsın. Eğer bir de hatâ edersen, küfre düşersin, isâbet ettiğin zaman sevâb alıp, hatâ ettiğin zaman günahkâr olmadığın ilim ise, fıkıhtır. (Yalnız bu durum müctehid âlimler içindir.) Bunun üzerine fıkıh ilmine yapıştım, İmâm-ı Şafiî’den fıkıh dersi aldım.”

Yine bir gün İmâm-ı Şafiî’nin (r.aleyh) yanında bulunuyordum. Bu sırada büyük âlim Hafs geldi. İmâm-ı Şafiî ile aralarında birçok mes’eleler konuştular. Öyle derin mevzûlara girdiler ki, ben onları anlıyamıyordum. Bir an, İmâm-ı Şafiî (radıyallahü anh) bana dönüp, “Ey Müzenî!” dedi. Ben de, “Buyurun” dedim. “Hafs’ın ne dediğini biliyor musun?” dedi. Ben de bilmediğimi söyledim. Bunun üzerine bana: “Bilmemen senin için daha hayırlıdır” dedi.

Büyük âlim Râfiî, bir kitabının “Müsabaka kısmında, Müzenî’den şöyle nakleder: Müzenî dedi ki: “İmâm-ı Şafiî’den bize, atıcılık ve müsabaka ile alâkalı bir kitap yazmasını istirhâm ettik. Bize, o mevzûda çok zor mes’elelerin bulunduğunu söyledi. Sonra bu mevzûyu bize yazdırdı. Fakat o zamana kadar, böyle bir eser yazılmamıştı.”

Müzenî (r.aleyh) anlatır: İmâm-ı Şafiî’den işittim: “Kim Kur’ân-ı kerîmi öğrenirse, kıymeti fazla olur. Kim fıkıh ilmi ile meşgûl olursa, şerefi artar. Hadîs-i şerîf yazanın delîli kuvvetli olur. Arap dili üzerinde çalışanın tabiatı ince olur. Hesapla uğraşanın görüşü bol ve kuvvetli olur. Nefsine sahip olmıyanın, ilmi kendisine fâide vermez.”

Hâfız Ebû Hasen Ali bin Hasen Hamekân, İmâm-ı Şafiî hazretlerinin menkıbelerine dâir yazdığı kitapta, Müzenî’den şöyle anlatır: İmâm-ı Şafiî’den (r.aleyh) duydum. Buyurdu ki: Bir gece, Hârûn Reşîd, bana Rebî’i gönderdi. “Haydi, hemen gidiyoruz” dedi. Ben: “Bu vakitte, bu ne hâl?” dedim “Bana böyle emredildi” dedi. Onunla beraber çıktım. Hârûn Reşîd’in bulunduğu binanın kapısına geldik. Rebî’ bana: “Biraz otur, belki uyumuştur. Uyuyamadıysa, hiç olmazsa, kızgınlığı biraz geçer” dedi. Sonra, içeri girdi. Hârûn Reşîd ayakta idi. O’na “Muhammed bin İdrîs’i getirdin mi?” diye sordu. Rebî’ de, “Getirdim” dedi.

Ben içeri girince, Hârûn Reşîd biraz düşündü. Sonra “Ey Muhammed bin İdrîs! Seni korkuttuk. Şimdi güle güle gidebilirsin” dedi. Rebî’e de, “Ona para kesesi ve bir miktar dirhem ver” dedi. Benim paraya ihtiyâcım olmadığını söyleyince, yemîn ederek zorla bana verdi. Ben Hârûn Reşîd’in yanından çıkınca, Rebî’ bana, “Allah için söyle, sen ne yaptın da, Hârûn Reşîd çok sinirli iken, bir anda böyle yumuşayıverdi. Halbuki ben seni getirdiğim zaman, sanki boynunun gideceğini görüyordum” dedi. Ben de dedim ki: “Mâlik bin Enes’den duydum. Abdullah bin Ömer, Resûlullahın (aleyhisselâm) Hendek (Ahzap) gazâsında “Allahümme innî eûzü bi nûr-i kudsike ve bereket-i tahâretike ve ızami celâlike min külli tarîkin illâ tarikan yetrükü bihayrin. Allahümme ente gayâsî, febike egûsü ve ente iyâzî, fe bike eûzü ve ente melâzî, fe bike elûzü. Yâ men zellet lehû rikâb-ül-cebâbireti ve hadaat lehû mekâlîd-ül-ferâineti. Ecirnî min hızyike ve ukûbetike fî leylî ve nehâri ve nevmî ve karârî. Lâ ilahe illallah ente, ta’zîmen livechike ve tekrîmen lisebâhatike. Fesrif annî şerre ibâdike, vec’alnîfî hıfzı inâyetike ve sürâdikâti hıfzıke veud aleyye bihayrin minke, Yâ Erhamerrâhimîn” buyurduklarını rivâyet etmiştir. Ben de onu okudum.”

Müzenî’nin eserleri 1. Muhtasar, 2. Câmi-i kebîr, 3. Câmi-i sagîr, 4. Mensûr, 5. Mesâl-i mu’tebere, 6. Et-Tergîb fi’l-ilm, 7. Kitâb-ül-vesâik, 8. Kitâb-ül-akârib, 9. Kitâb-i nihâyet-il-ihtisâr.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu’cem-ül-müellifîn cild-2, sh. 299

2) Vefeyât-ül-a’yân cild-1, sh. 217

3) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 148

4) Tehzîb-ül-esmâ ve’l-luga cild-2, sh. 285

5) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-2, sh 93

6) Miftâh-üs-se’âde cild-2, sh. 297, 299, 305

7) El-A’lâm cild-1, sh. 320